

איזרות ומגיד ממעשהו

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זי"ע א' לפרשת השבוע

התדבקות בקב"ה על ידי רשימת החכמה שבבריאה

בדיבור זה מבאר המגיד את דרכי ההתדבקות להקב"ה על ידי המחשבה, ומדוע גדול כוחה של המחשבה להגיע עד לחכמה עילאה, שהיא שורש הכל. במשל נפלא שמבאר המגיד כדרכו בקודש, נתבאר כי בריאת העולם כולו והוייתו התמידית היא בחכמה, שהחכמה שבה ברא הקב"ה את העולם, גם מקיימת אותו בכל רגע ורגע, והיינו שהיא שורה בנבראים שכולם מתהווים ממציאותה היחידה שכוללת את כל העולמות והם גם מתקיימים מכוחה.

ואמנם בכוחו הגדול של הקב"ה המהווה את הכל, הוא ה'א-להים' המלביש ומסתיר את חכמתו בלבושי הבריאה, החכמה הנמצאת בנבראים מסתתרת ומתעלמת בהם, ולכן במראה חיצוני ללא דעת מעמיקה אין ניכר לעין הגשמית שהחכמה היא הויית הבריאה, ולכן גם מן הנמנע להתקשר בה בלי הקדמת ההתבוננות, אבל הדעת שהוא פעולת ההתעמקות על ידי המחשבה בשורשו ואמיתו של כל דבר, היא החודרת ומסירה את הלבושים שבהם נדמה כל דבר למציאות נפרדת, ועל ידי זה מתגלית לפני האדם החכמה שטמונה בכל דבר.

במשל נפלא מבאר המגיד במאמרו זה, שהדבר נמשל לאומן שעושה כלי וחוקק לפניו 'רשימו' כדי לעשות כלי, שאף על פי שבגשמיות נראה שה'רשימו' הוא רק הכנה לעשיית הכלי, האמת הנאמרת בהסתכלות הרוחנית היא שעשיית הכלי הוא ממש בכוח ה'רשימו', שהוא אור החכמה המצומצם לצורך עשיית כלי זה, ועל ידי שמתבוננים ב'רשימו', כלומר בשרטוטי הכלי שנעשו בחכמה אפשר להגיע להשגת החכמה עצמה של האומן.

ועל דרך זה יובן לענייננו, בכל אחד מהנבראים יש כח 'רשימו' מאור החכמה, שהוא כעין שרטוט רוחני שמחבר בין החכמה העליונה אל החכמה שטמונה באותו נברא, והוא כח היצירה של הנברא שבו נכללים צורתו, מידותיו ותכונותיו השונים, שמלמדים כולם יחדיו על החכמה האלוקית הנרמזת באותה בריאה, ועל כוח החכמה ששורה באופן פרטי בחפץ זה.

ועל ידי שמתבוננים בהסתכלות פנימית על הכלי מה הכח המחיה אותו, מתגלה על ידי זה הכוח הפנימי שבתוכה שהיא ה'רשימו', שהוא כאמור ה'חותמת' של הכוח הרוחני שבכלי שנברא בכח עליון בחכמת הבריאה, וממנה אפשר להגיע אל השגת החכמה עצמה, וממילא לדביקות הבורא יתברך - מקור החכמה. בכך זוכה האדם גם לרומם ולהעלות את הבריאה כולה, ובכך לקדם את הבריאה לקראת התיקון השלם, שבה תאיר חכמת ה' בשלימות בארץ וידעו כולם כי אין עוד מלבדו.

ובזה מסביר רבינו את סוד העלאת הניצוצין, שהיא דרך אלוקית שחשב הבורא להעלות את העולם לכוננו הראשונה בשבילי החכמה, ובכוונה מכוונת - בני אדם יורדים בעל כרחם לדרגות תחתונות הרחוקות מהחכמה ודרכיה, ואף אנשים כשרים שאינם יורדים במעשה בפועל, הם יורדים במחשבה שאינה מסורה בידם, דהיינו שעולים במחשבתם תשוקות רעות משבעת המידות שיש בסטרא אחרא, וכל זאת על מנת שיעלו כל מחשבה ומחשבה אל שורשה השייך לה משבעת המידות האלוקיות, שמהם נפלו הניצוצות שהם המחשבות - לקליפה, וזאת על ידי שהאדם מתבונן באור ה' יתברך וחיותו שיש בכל דבר ודבר, ומתבונן בכל רגש העולה בו מאין מקורו, ובכך הוא מעלה אותם לשרשם.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמְלַדְתְּךָ יְגוֹ' (בראשית יב א), פְּרוּשׁ, כִּי יֵשׁ יו"ד בְּרֹאשׁ בְּשֵׁם הו"י"ה שֶׁמִּתְחִיל בְּאוֹת יו"ד, וְיֵי"ד בְּסוֹף בְּשֵׁם אֲדנ"י שֶׁמִּסְתַּיִם בְּאוֹת יו"ד, וְהוּא חֻכְמָה עֲלֵיָה חֻכְמָה עֲלֵיוֹנָה - שׁוֹרֵשׁ הַבְּרִיָּאָה וְהוּיִיתָהּ, וְחֻכְמָה תִּתְּאָה חֻכְמָה תַּחְתּוֹנָה - הַשׁוֹרֵה בְּבְרִיָּאָה וְהַמִּתְגַּלָּה עַל יְדָה, וְהַכֹּל אֶחָד.

וְהַחֲלוֹק הוּא בְּזֶה, כִּי חֻכְמָה עֲלֵיָה הִיא בְּאֵה מְמֻקָּר הָעֲלִיּוֹן הַכֹּרֵת הַחֻכְמָה נִמְשַׁכֵּת מִתּוֹךְ עֵינֵי בְּחֻכְמָה עֲצֻמָּה, וְהִיא הַמּוֹלִידָה אֶת הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת מִמֶּנָּה, שֶׁהֵם נִמְשַׁכּוֹת מִכּוּחָהּ וּמִתּוֹכָהּ. עַל דְּרָךְ מְשַׁל, כְּשֶׁהָאֵמֵן רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה כְּלִי, הוּא עוֹשֶׂה רְשִׁימוֹ תַּחְלָה אֵיךְ לַעֲשׂוֹת חוֹקֵק בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וּבִלְבוֹ אוֹ בְּשֶׁרְטוּט מְצוּיֵיר, אֵיךְ רֹאֵי לְהִיּוֹת צוֹרֵת הַכֹּלִי וּמִיּוֹתוֹ, לְפִי מֵה שֶׁרֹּאֵה וּמִבֵּין בְּחֻכְמָתוֹ אֵיךְ רֹאֵי לְהִיּוֹת הַכֹּלִי, וְרִשְׁמֵי זֹאת הִיא הַמְּשַׁכָּה הַמְּמוּצָעֵת בֵּין הַשֶּׁכֶל אֶל הַמַּעֲשֶׂה, דְּרָגָה אַחֲרֹנָה שֶׁבִּשְׁכֵל וְדְרָגָה רִאשׁוֹנָה שֶׁבְּמַעֲשֶׂה, וְאַחֲרֵי כֵן הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, בּוֹנֵה צוֹרֵת הַכֹּלִי לְפִי מֵה שֶׁשִּׁיעֵר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ.

וְנִמְצָא שִׁישׁ כִּאֵן שְׁלוּשָׁה דְּרָגוֹת בִּירִידַת הַחֻכְמָה, שֶׁמִּתְחַלָּה הֵיךְ דְּבַר זֶה בְּחֻכְמָתוֹ שֶׁל הָאוּמָן, שֶׁמַּעֲיִין בְּעֵינֵי הַשֶּׁכֶלִי שֶׁרוֹצֵה לְהוֹצִיא אוֹ מֵהַכּוֹחַ אֶל הַפּוֹעֵל, וְאַחֲרַי כֵּן מְצִיר אוֹתוֹ בְּשֶׁכֶלּוֹ וְצִיּוֹר זֶה שֶׁהוּא צוֹרֵת הַמַּעֲשֶׂה כְּפִי שֶׁהוּא כְּלוֹל בְּכּוּחַ הַמַּחְשַׁבָּה - הוּא הַמְּמוּצָע בֵּין הַחֻכְמָה לְכַח הַעֲשִׂיָּה וְהוּא ה'רְשִׁימוֹ, וְאַחֲרַי כֵּן הוֹצִיא אוֹתוֹ מִכֶּח אֶל הַפְּעַל וְכֵן נִמְשַׁךְ הַשֶּׁפַע בְּכֹל עֵת כְּמַעֲיִין הַנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

וְחֻכְמָה תִּתְּאָה דְּרָךְ הַדְּבִיקוֹת אֶל הַשׁוֹרֵשׁ שֶׁנִּקְרָאת חֻכְמָה תִּתְּאָה מְסוּדָר בְּסוֹדֵר הַפּוֹךְ כְּבָאֵר מִיּוֹם הַנּוֹבַע מְלֻמְטָה לְמַעְלָה, שֶׁהַחֻכְמָה הֵיטָה קִדְּם בְּעוֹלָם כְּפִי שֶׁנִּתְּבָאֵר שֶׁנִּחְקָקָה בְּכַח הַעֲשִׂיָּה שֶׁל הָאוּמָן שֶׁיִּצְרָה כְּנֹזֵכֵר, וְאֵז הִיטָה נְגִילַת בְּמַחְשַׁבְתּוֹ הָאוּמָן, וְאַחֲרַי כֵּן נִסְתַּלְקָה הַיִּמְנוֹ, כְּשֶׁנִּגְמְרוּ שְׁלֵבֵי עֲשִׂייתָהּ שֶׁאֵז נִיכְרָה חֻכְמַת הָאוּמָן בְּכֹל רֵגַע וְרֵגַע, וְאֵז נִרְאָה הַחֲפֵץ כְּמַצִּיאוֹת בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה, וְכִבִּיכּוֹל מִסְתַּתְרַת הַחֻכְמָה בְּהַעֲלֵם בְּכַח הַעֲשִׂיָּה שֶׁבְּאוֹתוֹ חֲפֵץ, וְכִשְׁרָאָה הָאוּמָן דְּבַר זֶה לְפָנָיו אֵז נִזְכָּר אוֹתָהּ הָאוּמָן שֶׁהוּא הַחֶכֶם, וְאֵז נִזְכָּר בְּחֻכְמָה שֶׁבָּה יִצֵּר אֶת הַכֹּלִי, כִּי הִיא נִמְצָאת וְגוֹנָזָה בְּהַכֹּלִי - בְּצוֹרֵתוֹ וּפְרִטֵי תְּבִנִיתוֹ שֶׁהִיא ה'רְשִׁימוֹ' וְהוּא מִשְׁתַּעֲשֵׂע בְּחֻכְמָתוֹ שֶׁיִּרְדָּה לַעֲשִׂיָּה, וְאֵז יֵשׁ לְחֻכְמָה הַתְּעוֹרְרוֹת מִחֻדוּשֵׁת וְנִתְּגַלְתָּה שׁוֹב.

וְזֶהוּ הָאוּמָן כְּמֵה פְּעַמִּים (פְּסִיכִים 10. סְנֵהֲדִין 76) בְּפִנְחָס שֶׁרֹאֵה אֶת מַעֲשֶׂה זְמִירִי, וּבְהַלֵּל הַזֶּקֶן כְּשֶׁרֹאֵה אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּחֲבּוֹ אֶת סְכִינְיָהּ בְּגִזֵּת וּקְרָנֵי פְּסַחִיָּהּ, רָאָה מַעֲשֶׂה וְנִזְכָּר הַלְכָה לְאַחֲרֵי שֶׁרֹאֵה אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁבּוֹ גִּנְזָה חֻכְמָתוֹ יִתְּבַרֵךְ עַל יְדֵי הַהֲלָכוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, זָכָה לְגַלוּת עַל יְדֵי הַדְּעַת אֶת הַחֻכְמָה הַגְּנוּזָה בְּמַעֲשֶׂה זֶה שֶׁהִיא תּוֹרַת ה', וְלִכֵּן נִזְכָּר בְּהֲלָכוֹת אֵלוֹ שֶׁלְּמַד מִרְבוּתוֹ, כִּי ה' בְּחֻכְמָה יִסֵּד אֶרֶץ, (מְשֻׁלִי ט' א) אֵם כֵּן שֶׁאֵפִילוֹ דְּרָגַת אֶרֶץ נִתְּיִסְדָּה בְּחֻכְמָה נִמְצָא שֶׁהַחֻכְמָה הוּא שׁוֹרֵה בְּאֶרֶץ עֲצֻמָּה, בְּכֹל הַבְּרִיָּאָה הַגְּשְׁמִית הַנִּקְרָאת בְּכֻלּוֹת אֶרְצוֹת, וְגַם שֶׁהוּא חֶכֶם, כְּשֶׁרָאָה מַעֲשֶׂה לְפָנָיו אֵז עַל יְדֵי הַדְּעַת

דרגה התחתונה שהיא בבחינת 'צר' - קטנות המוחין, כלומר שנתעוררו בו תאוות גשמיות, שלא התעוררו לו עד אותה העת כלל.

וזהו פירוש הפסוק: **'וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם, אָבִי הוּא חֲכָמָה** כי החכמה נקראת אבא, **רַ"ם הוּא רוֹמְמוֹת** מרמז על החכמה העליונה שהיא מרוממת וקודמת לכל, **וְהוּא יו"ד בְּרֵאשׁ**, יו"ד שבראש שם הוי"ה דהיינו חכמה עילאה שממנה הויית העולמות, **לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ, וְהוּא** ציווי על אברהם שהיה דבוק בחכמה, ללכת מדביקותו שהוא **מֵאַרְצֵךְ עֲלִיּוֹן**, מחכמה עליונה שהיא רמה ונעלה על כל העולמות, **וּמְמֹלְדֹתָךְ** מדביקותו התמידית בשורשי העולמות (שמשם נולדו כל העולמות) והם שורשי השכלים העליונים, **וּמִבֵּית אָבִיךָ, בֵּיתוֹ זו אֲשֶׁתוֹ, וְהִיא בֵּינָה** הנקראת אמא, שהיא כאשה לחכמה הנקראת אבא.

'אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָךְ, וְהוּא חֲכָמָה תִּתְּנָהּ החכמה התחתונה השורה בעולם כדי להביאו אל תכלית הנרצה במחשבת הבריאה, **כִּדִּי שְׁאֶעֱשֶׂךָ שָׁם לְגוֹי גָדוֹל. פְּרוֹשׁ אִם הוּא מַעֲלָה מִמְדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנִים אֲזַ נְתוּסָךְ בּוֹ גְרִים**, שהם הניצוצות שהיו שבויים בקליפת נוגה, ועל ידי שמעלה דרגות התחתונות הם עולים לקדושה, ואז הם בבחינת גרים, והם ממש נשמות אלו הגרים שגייר אברהם.

עֵתִים שֶׁהוּא בָּא בְּמִדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנִים, יש זמנים שמשמים מביאים את העוסק בעלאת הניצוצות לטהרם ולהעלותם, שיפול לדרגות תחתונות ומחשבותיו משוטטות בתאוות גשמיות ואפילו בתאוות איסור, **אָף שֶׁהוּא אֵינוֹ רוֹצֵה** לבוא לארציות, עם כל זה מביאים אותו משמים למדריגה זאת, וקשה למה יביאוו למדריגות תחתונים אע"פ שאינו רוצה. וזה מה שהוקשה לו לשלמה המלך למה נתרחק מקדושתו יתברך אף שאינו רוצה. ונרמזה במאמרו 'היא רחוקה ממני',

ומתרץ, שטעם הדבר שהביאוו מן השמים למדריגות התחתונים, **הוּא כִּדִּי לְהוֹצִיא מִשָּׁם** מדברי הגשמיות **נִיצוּצֵיךְ** כוחות קדושה שנפלו אל דרגת גשמיות זאת ב"שבירת הכלים", כי באמת שורש התאוות הגשמיות עצמם הוא מהחכמה העליונה - באהבת ה', ועל ידי זה שלומד דרך התאוות בעניינים זרים באופן שגם כשנופל לתוכם אינו נמשך אחריהם אלא יש לו דעת שהיא ההתקשרות אל הכוח הפנימי שבהם, מתחדש לו דרכים באהבת ה' שהיא החכמה הטמונה בהם ביתר שאת והתגברות, וכיוצא בזה. **עַל דָּרָךְ** שאמרו חז"ל (קידושין ב:) **דָּרְכּוֹ תַּפְקִידוֹ שֶׁל** איש החכם הדבוק בחכמה שהיא בחינת משפיע, **לְחַזֵּר אַחַר אֲשֶׁה** אחר הארציות שהיא בחינת מקבל, ולייחדה אל החכמה אשר בו, ולכן מחובתו של החכם לרדת אחר חלקי החכמה שנפלו לתאוות שהם בחינת נוקבא.

עד כאן ביאר רבינו את דרכו של שלמה המלך בחכמה תתאה, ואת ההבדל בינה לדרך חכמה עילאה.

וְזֶהוּ הַפְּסוּק, כִּי אַבְרָהָם הָיָה עֵתָה בְּנִסְיוֹן, כמאמרו

חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק כו) שמנו נסיון זה בין עשרה נסיונות שנתנסה אברהם, והנסיון הוא שמכח ציווי הקב"ה לצאת וללכת במאמר "לך" נפל ממדריגתו, **וְהָיָה בְּמִדְרָגַת הַתַּחְתּוֹנִים**, כלומר שהיה צריך להכנס במדריגות השפלות השורות **בְּאָרְץ מִצְרַיִם**, שמורה על

שמתקשר אל החכמה שבו שניכרת בו על ידי ה'רשימו' **הוּא בָּא אֶל הַחֲכָמָה שְׂפָה** ובזה חוזה ומגלה אותה, (ובזה שב ומחיה אותה באור החכמה כפי שיתבאר בהמשך).

וְזֶהוּ סוּד הַיְבוּס שאמרו בזוהר (משפטים ק:) **כִּי מִתְחַלָּה** קודם נפילת היבמה ליבוס, **הָיָה** היבם רק בדרגת אָחִיו של המת כיון שהוא אחיו בפועל, **וְעַכְשָׁיו נַעֲשֶׂה** בבחינת אָבִיו של המת, להולידו מחדש. והענין הפנימי הוא, **כִּי מִחֲמַת הַדְּעִת** שהוא היבוס, שצורתה המתוקנת היא בכוונה להתקשר (-דעת) אל מקור חוצבה של רוח המת שהוא כוח אביו שממנו נמשכה רוח המת, ולהולידו מחדש, **הוּא בָּא לְמִדְרָגַת חֲכָמָה, וְזֶה הוּא אָב,** דאז הוא בבחינת אביו של עצמו ואחיו המת, ומקבל כח כאב המוליד את הבן. וההסבר הוא, כי הדעת נמשך מהחכמה הנקראת 'אבא', וכן כל אב בישראל הוא בבחינת 'חכמה' ביחס לבנו המקבל ממנו את אור השכל, והבן שמוחו נמשך ממוח אביו נחשבת התקשרותו אל הכוח השכלי שמקבל האב בבחינת 'דעת' המקבל מחכמה, ועל ידי הדעת הוא מקבל את כוח ההולדה של אב היא החכמה שממשיכה חיים, כנאמר (קהלת ז ב) 'החכמה תחיה בעליה'.

וְכֵן בְּדָבָר זֶה כשרואה החכם את המעשה שנברא בחכמת השם יתברך, **מִחֲמַת הַדְּעִת שְׁנוֹתָו בְּדָבָר זֶה הוּא בָּא אֶל הַחֲכָמָה** כי כשאדם מתקשר אל פנימיות הדבר, הוא בא ממילא אל כוח החכמה המחיה אותו שהוא כח הפועל שבו, **וְזֶהוּ חֲכָמַת שְׁלֹמֶה** שהיתה עבודתו בדרך חכמה תתאה בדווקא, **שְׁאֵמַר** על ענין פרה אדומה (קהלת ז כג) **'אֲמַרְתִּי אַחֲכָמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי. כִּי הוּא הָיָה רוֹצֵה לְבֹא אֶל הַחֲכָמָה,** וזהו 'אמרתי אחכמה' **כִּי אֹרִיָּתָא מִחֲכָמָה נִפְקַת** (זוהר יתרו פה). התורה מחכמה יצאה, משמע שהחכמה - שלמעלה מהשגה - היא שורש התורה המושגת לנו, ולכן רצה לבוא אל עצם החכמה אשר גנוז בתורה, **וְהוּא הָיָה חָכֵם,** שהיה דבוק בכל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו אל החכמה העליונה, **וְהָיָה רוֹצֵה לְבֹא אֶל הַטַּעַם** בחינת חכמה, **מִדְּבָר זֶה** מהלכה זאת שבה נרמזה דרך העלאת העולם לשורשו, והיא הענין שממשיך ומבאר:

כִּי פָרָה אֲדָמָה מִטְהַרַת טְמָאִים וּמִטְמֵא טְהוֹרִים (במדבר רבה יט א), בהלכה זו נרמזת עניינה של הפרה אדומה, **פְּרוֹשׁ:** מטהר טמאים היינו, **כְּשֶׁרָאָה** שלמה המלך **דָּבָר מְגַנָּה,** מעשה שמגונה מחמת שהוא בלי דעת, ורחוק מהשפעת החכמה, שענין זה נרמז בפרה אדומה שהיא כנגד קליפת נוגה שבה מעורבים טוב ורע, **הָיָה מַעֲלָה אוֹתוֹ** על ידי חכמתו, כיון שנתדבק בשורשו של המעשה שהוא החכמה, **אֶל שְׂרָשׁוֹ,** וזהו "מטהר טמאים", שמביא את ה'ארציות' שבתאוות היתר אל ה'חכמה', שהיא שורש הטהרה.

וכן "מטמא טהורים", היינו שמרחקים אותו, **וַיֵּשׁ**

מאור ושמש הגדול לתורת החסידות

מאור ושמש המבואר

מאור ושמש | עיונים והסוואות אלפי מ"א מקומות

שימוש וניסוח | הקדמות מופלאות פירוש תולדות ומבוא

חתימת משה | מפתחות עמוד מרחיב עין

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

